

Ο Χρήσιμος Εχθρός

Δοκίμια για την κατασκευή του «Άλλου»

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Αλέξης Αλέκου

Ο ΧΡΗΣΙΜΟΣ ΕΧΘΡΟΣ

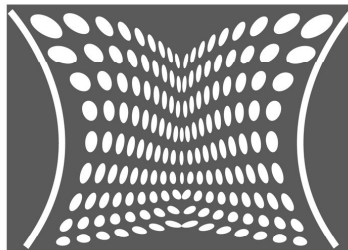
Ο Χρήσιμος Εχθρός

Δοκίμια για την κατασκευή του «Άλλου»

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Αλέξης Αλέκου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2018

Copyright ©2018: Αλέξης Αλέκου και Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κύπρου.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Εκδόσεις Liberal Books

Γράμμου 28, Ζωγράφου, 157 73 Αθήνα

Τηλ.: 210-64.50.048, Fax: 210-64.49.924

www.liberalbooks.gr, e-mail: liberalbks@gmail.com

Γλωσσική Επιμέλεια: Μαρίνα Σταμέλου

Φωτογραφία εξωφύλλου: Χρήστος Αβραμίδης

Ηλεκτρονικά Μέσα Παραγωγής: Cosmosware, Αμαρυλλίδος 31, Αγ. Παρασκευή,
153 41 Αθήνα, Τηλ.: 210 6013922, Fax: 210 6002496, e-mail: cosmosware@ath.forthnet.gr

ISBN: 978-9925-553-03-7

Όλα τα δικαιώματα ανήκουν στους ιδιοκτήτες του copyright και απαγορεύεται χωρίς τη γραπτή άδειά τους να αναπαραχθεί ολόκληρο το έργο ή μέρος του, με οποιοδήποτε μέσο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	9
Ευχαριστίες	15
Σημειώσεις για τους συγγραφείς	17

ΕΝΟΤΗΤΑ I

Κώστας Γουλιάμος <i>Ο «Άλλος» στην Κοινωνία της Ετεροτοπίας</i>	27
Άγγελος Π. Κασσιανός <i>Η Ψυχολογική Κατασκευή του «Άλλου»</i>	59
Γεώργιος Ε. Σκουλάς <i>Το Κακό & ο Πολιτικός Αυταρχισμός: η Σημασία του Εχθρού & του Φόβου στην Πολιτική</i>	75

ΕΝΟΤΗΤΑ II

Ιωσηφίνα Μαύρου <i>Ρατσισμός και ξеноφοβία: Οι Αιτητές Ασύλου, οι Αναγνωρισμένοι Πρόσφυγες και η Αντιμετώπισή τους από τους Ελληνοκύπριους</i>	95
Σταύρος Κ. Πάραλαης <i>Κοινωνία Ημών και Υμών</i>	133
Χρήστος Κασιμέρης <i>Μετανάστης: ο «άλλος» εντός των τειχών</i>	159

ΕΝΟΤΗΤΑ III

Ανδρέας Καπαρδής - Αλέξης Αλέκου <i>Η παραβατική ταυτότητα των Κυπρίων στα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας: κατασκευή ή πραγματικότητα;</i>	183
--	-----

Στέλλα Αλέκου

*Γυναικοφοβία ή Θηλυκοποίηση του Φόβου:
Από την Αρχαία Μυθολογία στην Ευρωπαϊκή Απομυθοποίηση
του Κυπριακού Μισογυνισμού 209*

Θέκλα Κυρίτση

*Μισογυνισμός στα τέλη του 19ου αιώνα στην Κύπρο:
οι πρώτες εφημερίδες της Λευκωσίας 243*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εμείς και οι Άλλοι

Αλέξης Αλέκου

Βλέπεις, είπε, είναι οι Άλλοι και δε γίνεται Αυτοί χωρίς Εσένα και δε γίνεται μ' Αυτούς χωρίς, Εσύ Βλέπεις, είπε, είναι οι Άλλοι και ανάγκη πάσα να τους αντικρίσεις η μορφή σου αν θέλεις ανεξάλειπτη να 'ναι και να μείνει αυτή.

Οδυσσέας Ελύτης, *Άξιον Εστί*

Θα ανέμενε κανείς ότι η παγκοσμιοποίηση, όπως την επαγγέλλονται οι θιασώτες της, επιφέροντας σε διεθνές επίπεδο την ομογενοποίηση, οικοδομεί δεσμούς εγγύτητας. Κι όμως στην εφαρμογή της παρατηρείται το εξής: ερχόμενοι οι άνθρωποι κοντά, γίνονται ακόμα πιο ξένοι μεταξύ τους. Ο Baudrillard ισχυρίζεται ότι ο ρατσισμός δεν υπάρχει όσο ο άλλος είναι Άλλος, όσο ο Ξένος παραμένει ξένος. Αρχίζει να υπάρχει όταν ο άλλος γίνεται διαφορετικός, δηλαδή, επικίνδυνα κοντινός.¹

Σύμφωνα με τον Τσουκαλά, η ίδια η πρόσληψη της κοινότητας, του «εμείς», παραπέμπει στους «εκτός», στους άλλους. Και με αυτή την έννοια, κάθε κοινωνία ορίζει το ξένο ταυτόχρονα και με τους ίδιους όρους με τους οποίους επιχειρεί να ορίσει και τον εαυτό της. Και την ίδια στιγμή, κατασκευάζει και παγιώνει τις συμβολικές εκείνες πρακτικές που επιτρέπουν τη διαφοροποίηση των εντός από τους εκτός. Από την ανέγερση των πρώτων τειχών, μέχρι τη θέσπιση των υπηκοοτήτων, ο ορισμός και η προστασία της κοινότητας εκφράζεται με την παραγωγή ειδικών κανόνων συμπεριφοράς απέναντι στους άλλους και στους ξένους – κανόνων που στηρίζονται στη διάκριση, στη διαφοροποίηση και στη θέσπιση ενός ειδικού μειονεκτούντος καθεστώτος.²

---

1. J. Baudrillard, *Simulacra and Simulation* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 1994).

2. Κ. Λιάκος, Α. Ροζάνης, Σ. Τσουκαλάς, *Έξι κείμενα για το ρατσισμό* (Αθήνα: Παρασκήνιο, 1998).

Στις ταξικές κοινωνίες, η διάκριση μεταξύ των ανθρώπων στη βάση της θέσης τους στην παραγωγική διαδικασία είναι αυτονόητη, όπως αυτονόητη είναι και η κοινωνική συνθετότητα των παραδοσιακών και σύγχρονων κοινωνιών και άρα η ύπαρξη διαφορετικών ταυτοτήτων. Ένα ερώτημα που θα έπρεπε να απασχολήσει είναι ασφαλώς το κατά πόσο η μεθοδολογική μετατόπιση από τις ολιστικές προσεγγίσεις της κοινωνίας προς τις μερικευτικές (θεωρίες της αποδόμησης και του μεταμοντέρνου), μαζί με την εγκατάλειψη της κοινωνικής τάξης ως αναλυτικής κατηγορίας και την ανάδειξη της ταυτότητας, της ετερότητας, των τρόπων ζωής και των κοινωνικών περιβαλλόντων σε κοινωνικό διακύβευμα, καθιστά έγκυρη και αξιόπιστη την κοινωνική ανάλυση. Επιπρόσθετα, ο τρόπος κατανόησης του «άλλου» προσδιορίζει την επικοινωνιακή δομή μιας κοινωνίας, αφού η ταυτότητα, ατομική ή συλλογική, βρίσκεται στο επίκεντρο της διαλεκτικής του ενός και του πολλαπλού (παρά το γεγονός ότι πρόκειται για ένα «φαντασιακό αντικείμενο» – πως «φαντασιακά» είναι εξάλλου και όλα τα πολιτισμικά στοιχεία). Η «ετερότητα», δηλαδή, αποτελεί την αναγκαία, συστατική αλλά ταυτόχρονα και την πιο προβληματική συνιστώσα της ταυτότητας που είναι ούτως ή άλλως μια διαφορούμενη πραγματικότητα.³

Πέρα όμως από τις κοινωνικές ταυτότητες που γεννιούνται μέσα από μια διαδικασία προσδιορισμού και κανονικοποίησης, υπάρχουν και οι ενσυνείδητες κατασκευασμένες ταυτότητες οι οποίες είναι απαραίτητες για την επίτευξη σκοπών και επιδιώξεων μιας ομάδας, συνήθως της κυρίαρχης, που διαθέτει τα μέσα για την κατασκευή και στη συνέχεια την επιβολή της νέας ετερότητας. Ένα αληθινά υποδειγματικό μοντέλο αυτής της κατασκευής μάς προσφέρει ο Τζορτζ Όργουελ στο 1984:

Όπως συνήθως, παρουσιάστηκε στην οθόνη το πρόσωπο του Εμμανουήλ Γκόλντσταϊν, του Εχθρού του Λαού. Σκόρπια σφυρίγματα αποδοκιμασίας ακούστηκαν από το ακροατήριο. Η μικρόσωμη κοκκινομάλλα γυναικούλα άφησε μια στριγκλιά φόβου ανάμεικτου με αηδία. Προτού περάσουν τριάντα δευτερόλεπτα Μίσους, το μισό ακροατήριο ξέσπασε σε έξαλλες κραυγές λύσσας. Στο δεύτερο λεπτό το μίσος εξελίχθηκε σε παραλήρημα. Το ακροατήριο αναπηδούσε πάνω στις καρέκλες και ούρλιαζε όσο πιο δυνατά μπορούσε προσπαθώντας να πνίξει το βέλασμα που σε τρέλαινε από την τηλεοθόνη. Η μικροκαμωμένη

---

3. Ναυρίδης Κ., Χρηστάκης Ν. (επιμ.), *Ταυτότητες. Ψυχοκοινωνική Συγκρότηση* (Αθήνα: Καστανιώτης, 1997).

κοκκινομάλλα αναφοκοκκινισμένη ανοιγόκλεινε το στόμα της σαν φάρι έξω από το νερό. Η μελαχρινή κοπέλα πίσω από τον Γουίνστον άρχισε να ξεφωνίζει: «Γουρούνι! Γουρούνι! Γουρούνι!». Σε μια στιγμή διαύγειας, ο Γουίνστον είδε τον εαυτό του να φωνάζει κι αυτός μαζί με τους άλλους και να κλοτσάει βίαια με το τακούνι του τα πόδια της καρέκλας. Το φοβερό με το Δίλεπτο Μίσους δεν ήταν ότι ήσουν υποχρεωμένος να συμμετέχεις αλλά αντίθετα το ότι δεν μπορούσες να βρεις τρόπο να αποφύγεις να ενωθείς με τον χορό των αποδοκιμασιών. Μια αποτρόπαιη έκσταση φόβου και εκδίκησης, μια φονική μανία, μια διάθεση να βασανίσεις, να χτυπήσεις, να σπάσεις κεφάλια με ένα σφυρί, φαινόταν να διαπερνά σαν ηλεκτρικό ρεύμα το ακροατήριο και να το μεταμορφώνει παρά τη θέλησή του σε παράφρονες που μόρφαζαν και ούρλιαζαν.

Μια σύγχρονη κατασκευή του δυτικού κόσμου, που επηρεάζει όλες τις πτυχές της καθημερινότητάς μας, είναι αυτή της «τρομοκρατίας».

Βία υπήρχε και υπάρχει. Διαφόρων μορφών. Πού όμως τοποθετείται διαχωριστική γραμμή; Πότε ονομάζεται τρομοκρατία μια πράξη βίας; Ποιος ορίζει τα πιο πάνω; Και τέλος, πώς γίνεται χρήση και κατάχρηση του όρου;

Σύμφωνα με τον Ρόμπιν, φόβος είναι ένα βασικό συναίσθημα του ανθρώπου που προκαλείται από τη συνειδητοποίηση ενός πραγματικού ή πλασματικού κινδύνου ή απειλής. Ικανός να κάμψει κάθε αντίσταση, να παγώσει και την πιο αποφασιστική δύναμη, να αναστείλει την εξέλιξη. Σε περιόδους κρίσης, επιστρατεύονται ως πολιτικά εργαλεία ο φόβος, τα διλήμματα και γενικά οι ρητορικές της επιβολής. Ο φόβος ήταν και είναι ένα πολύ χρήσιμο πολιτικό εργαλείο στα χέρια αυτών που επιβουλεύονται το λαό και τους πολίτες.⁴

Η δημιουργία κλίματος φόβου στο πλαίσιο της προπαγάνδας του συνόλου των κυβερνήσεων των χωρών της Δύσης έχει ως σκοπό να επηρεάσει ιδεολογικά, πολιτικά και ψυχολογικά τους λαούς τους, ώστε, αποδεχόμενοι οι τελευταίοι και την πιο ακραία μορφή βαρβαρότητας και εγκληματικότητας, να γίνουν στη συνέχεια υποστηρικτές των μακροπρόθεσμων σχεδίων εξυπηρέτησης των συμφερόντων των αστικών τάξεων των χωρών τους. Έτσι, επιχειρήθηκε η διάδοση και σταθεροποίηση μερικών ιδεών που αποτελούν τη βάση πάνω στην οποία διαμορφώνεται η ιδεολογία

---

4. Κόρεϊ Ρόμπιν, *Φόβος: Η ιστορία μιας πολιτικής ιδέας* (Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2010).

και οι κοινωνικοπολιτικές πεποιθήσεις του ιμπεριαλισμού («οικονομία της αγοράς», «ανθρώπινα δικαιώματα», «δημοκρατία», «παγκοσμιοποίηση», «κατάργηση συνόρων», «ιδεολογία του χρηματιστηρίου» κ.λπ.).⁵ Με άλλα λόγια, επιδιώκεται η δημιουργία συγκεκριμένων κοινωνικοψυχολογικών στάσεων που καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο γίνονται αντιληπτά τα μηνύματα που προέρχονται από την «ενημέρωση».

Στρατηγική επιδίωξη αυτής της προπαγάνδας είναι να διαμορφώσει, να διατηρήσει ή να αλλάξει τις ψυχολογικές διαθέσεις και τις συνειδήσεις των λαών. Τα ψυχολογικά αυτά φαινόμενα μπορούν να αφορούν κοινωνικά συναισθήματα, διαθέσεις, καταστάσεις φόβου, ανασφάλεια, αγωνία, αναμονή, ταραχή, άγχος, πανικό ή, αντίθετα, ενθουσιασμό, ασφάλεια, βεβαιότητα, ηρεμία, σταθερότητα κ.λπ. Μεγάλη σημασία για την υποβολή έχει η προέλευση ενός προπαγανδιστικού μηνύματος από μια «έγκυρη» πηγή. Δεν είναι σύμπτωση η δημιουργία του CNN με την έναρξη της επιβολής της λεγόμενης «νέας τάξης πραγμάτων». Ο ρόλος αυτού του ειδησεογραφικού σταθμού στον πόλεμο του Κόλπου είναι χαρακτηριστικός. Στόχος είναι ο συνεχής έλεγχος του «έγκυρου» μηνύματος που μεταδίδει μια «έγκυρη» πηγή. Οι διαδικασίες κοινωνικών επιρροών έχουν μεγάλη σημασία στην προσπάθεια να ασκηθεί ένας ολοκληρωτικός κοινωνικός έλεγχος.⁶

Όταν ένας άνθρωπος βιώνει ένα απειλητικό για τη ζωή του γεγονός, αντιμετωπίζει ένα άγχος θανάτου. Απέναντι σε αυτό το άγχος αμύνεται με συμπεριφορές φυγής ή μάχης, αντίστασης ή υποταγής. Άλλες συμπεριφορές δεν προκύπτουν.⁷ Μετά τα τραγικά γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ, οι λαοί –ιδιαίτερα ο αμερικανικός λαός– υπέστησαν από τις κυβερνήσεις τους μια επίθεση με κύριο στόχο την επικράτηση του φόβου.

Η επιτυχής χρησιμοποίηση της τρομοκρατικής απειλής από τις κυβερνήσεις, που στη συγκεκριμένη περίπτωση οι ίδιες δημιούργησαν και εξόπλισαν, για την επιβολή ενός μοντέλου κράτους-τρομοκρατή⁸ χρειάζεται την οδυνηρή αγχώδη αναμονή του αγνώστου. Η τρομοκρατία ενεργοποιεί

5. Η. Μιχαλαρέας, «Προπαγάνδα, Ψυχρός Πόλεμος, Τρομοκρατία», *Κομμουνιστική Επιθεώρηση*, 1, (2002).

6. Ένας από τους λόγους που οι ΝΑΤΟϊκοί χτύπησαν τα ΜΜΕ της Σερβίας ήταν να περιέλθουν τα άτομα σε μια κατάσταση αδυναμίας αναφορικά με την ανάγκη επαλήθευσης των εκτιμήσεών τους, ώστε να βρεθούν σε μια κατάσταση αβεβαιότητας και να εξαρτώνται οι εκτιμήσεις τους από τις εκτιμήσεις άλλων.

7. D. Prokop, *Η δύναμη των μέσων και η επίδρασή τους στις μάζες* (Αθήνα: Νέα σύνορα, 1997).

8. Βλ. τρομονόμοι, προτάσεις για πάταξη της τρομοκρατίας με την καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τρομοϋστερία και παράλογοι περιορισμοί.

τα πιο πρωτόγονα αντανακλαστικά των ανθρώπων και τους κάνει να προτιμούν την ασφάλεια της δουλείας από τους κινδύνους της ελευθερίας. Χάρη στην εξουσιαστική κατασκευή της τρομοκρατίας, η κοινωνία βρίσκεται «νομίμως» εγκλωβισμένη στις επιλογές της εξουσίας και σπρώχνεται να «συναινεί» στην επιδίωξη της εξουσίας για μετασχηματισμό του κράτους δικαίου και πρόνοιας σε κράτος ασφάλειας και «θεραπείας», στο οποίο επιβάλλεται η πλήρης συμμόρφωση των πολιτών με τη σταδιακή καθιέρωση ενός ποινικού δικαίου που βασίζεται στην υποψία.

Η κρατική εξουσία έχει το μονοπώλιο της νόμιμης βίας. Όμως, όταν η νόμιμη βία αποδεικνύεται ανεπαρκής για τον έλεγχο των μαζών, τότε προσφεύγει στην τρομοκρατία, η οποία συνήθως είναι άγνωστη, άοσμη και αόρατη. Οι διαχειριστές της εξουσίας μεριμνούν για τη διαρκή ενίσχυση των αρμοδιοτήτων των διωκτικών αρχών. Οι μηχανισμοί καταστολής ενδυναμώνονται και αναπτύσσονται σαν κακοήθης νεοπλασία. Τα ατομικά δικαιώματα και οι πολιτικές ελευθερίες συρρικνώνονται. Παρ' όλα αυτά, η τρομοκρατία αποδεικνύεται «άλυτο αίνιγμα» για τις διωκτικές αρχές, γιατί, απλούστατα, όταν ο διώκτης και ο διωκόμενος ταυτίζονται, η σύλληψη του διωκόμενου είναι αδύνατη.⁹

Η ιδέα για την ετοιμασία ενός συλλογικού έργου που να αφορά την κατασκευή ταυτοτήτων γεννήθηκε ύστερα από συζητήσεις μεταξύ συναδέλφων και φίλων σχετικά με μια σειρά από ζητήματα που είχαν όλα στο επίκεντρό τους το ζήτημα της κατασκευής ταυτοτήτων. Το δίπολο «Εμείς και οι Άλλοι» κυριαρχούσε ανέκαθεν στις ζωές των ανθρώπων, είτε αθώα είτε συνειδητά, με στόχο την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων σκοπών. Το ζήτημα των μεταναστών και η αντιμετώπισή τους από τον ντόπιο πληθυσμό, η «εικόνα» των Τουρκοκυπρίων στην ελληνοκυπριακή κοινή γνώμη, η θέση της γυναίκας διαχρονικά αλλά και παραδοσιακά, αλλά και εκφράσεις που συντηρούν τις διάφορες ετερότητες στο πέρασμα του χρόνου, είναι μια σειρά από ζητήματα για τα οποία υπήρχε η φιλοδοξία να αναλυθούν στο παρόν βιβλίο.

Η διεπιστημονικότητα του εγχειρήματος αποτελεί ταυτόχρονα και τη μεγαλύτερη πρόκληση: το πάντρεμα διαφορετικών προσεγγίσεων για θέματα που άπτονται της πολιτικής, της ιστορίας, της κοινωνίας και της διεθνούς σκηνης εντάσσονται κάτω από την κοινή απόπειρα ανανοηματοδότησης της έννοιας του «εχθρού».

---

9. Τζανφράνκο Σανγκουινέτι, *Περί της Τρομοκρατίας και του Κράτους* (Αθήνα: Υψίλον, 1982).

Ο συλλογικός τόμος διαχωρίζεται σε τρεις ενότητες: Στην πρώτη ενότητα, τα κείμενα πραγματεύονται την κατασκευή του «εχθρού» ως πολιτικό κίνητρο ή απειλή. Εξετάζεται το γεγονός ότι η μηχανική της εξουσίας κατασκευάζει ιστορικά την «ταυτότητα» σαν αντικείμενο επέμβασης, διακίνησης και διαχείρισης ενός κυρίαρχου λόγου (ηγεμονικού) ιδεών και προτύπων. Ακόμα, επιχειρείται η απάντηση σε καιρία ερωτήματα: είναι ή όχι χρήσιμος ένας εξωτερικός ή εσωτερικός εχθρός με την έννοια του κακού στην όποια πολιτική εξουσία, ώστε να καθίσταται η λειτουργία της εύρυθμη; Επηρεάζεται η λειτουργία του πολιτικού συστήματος από την ύπαρξη ενός τέτοιου εχθρού ο οποίος, αν ενδεχομένως δεν υπάρχει, πρέπει να κατασκευαστεί; Ειδικότερα, πώς παίρνονται οι πολιτικές αποφάσεις έχοντας έναν εχθρό απέναντι; ομαλά, χωρίς αντιθέσεις, ή όχι; Τέλος, πώς μια τέτοια πολιτική μέθοδος έχει εξελιχθεί στη σύγχρονη περίοδο; Επιπρόσθετα, εξετάζεται η ψυχολογική διάσταση της κατασκευής των ετεροτήτων και η πρόσληψή της ως μιας αντιληπτικής διαδικασίας.

Στη δεύτερη ενότητα, αναλύεται η κατασκευή του Άλλου ως απειλή, η οποία τροφοδοτείται και αναπαράγεται μεταξύ άλλων και από την αντικατάσταση της γνώσης από το δόγμα, το οικονομικό, το θρησκευτικό και ενίοτε το επιστημονικό. Η κατασκευή του εχθρού σε μια κοινωνία δεν είναι μια διαδικασία με αρχή και τέλος αλλά πρέπει να είναι εντατική και συνεχής. Η διαπολιτισμικότητα των σημερινών κοινωνιών και ταυτόχρονα η αναπαραγωγή διακρίσεων, διαφοροποιήσεων και ανισοτήτων, ως ανάγκη «επιβεβαίωσης», «αναγνώρισης», «ανωτερότητας» και «υπερίσχυσης» ενός ατόμου και/ή μιας κοινωνίας έναντι των άλλων, εξετάζονται σε αυτή την ενότητα με κεντρικό άξονα τον φυλετικό Άλλο.

Στα κείμενα της τρίτης και τελευταίας ενότητας εξετάζονται κοινωνικές ταυτότητες όχι τόσο εμφανείς, όπως ο κειμενικός –και πραγματικός– αντικατοπτρισμός της έμφυλης διάστασης του πολιτισμού, κάτι που υποδηλώνει πως ο παράγοντας «φύλο» λειτουργεί καθοριστικά στη διαμόρφωση της ταυτότητας και των κοινωνικών σχέσεων του ιστορικού υποκειμένου. Ταυτόχρονα, αναλύεται το στίγμα του παραβάτη και κατ' επέκταση η κατασκευή της αντικοινωνικής ταυτότητας σε μια προσπάθεια ανάδειξης της καθημερινής χρήσης κοινωνικών κατασκευών οι οποίες ποικίλλουν ανάλογα με την κοινωνία και την ιστορική περίοδο στην οποία αναφερόμαστε.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η ολοκλήρωση αυτού του έργου δεν θα γινόταν πραγματικότητα χωρίς τη συμπαράσταση και τη βοήθεια συγκεκριμένων ανθρώπων τους οποίους επιθυμώ να ευχαριστήσω.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στον φίλο *Βάσο Κωνσταντίνου*, με τον οποίο μοιράστηκα για πρώτη φορά την ιδέα γι' αυτό τον τόμο. Η αρχική του ενθάρρυνση, αλλά και στη συνέχεια οι απόψεις του για το σύνολο των κειμένων ήταν πολύτιμα στοιχεία σε αυτή τη διαδικασία.

Ευχαριστώ επίσης το φίλο *Χρίστο Αβρααμίδη* για τη μεγάλη του προσφορά στην επιμέλεια του εξώφυλλου του έργου. Η φωτογραφία που μου παραχώρησε πρόσθεσε στη συνολική αισθητική του βιβλίου.

Όμως, αυτό το έργο δεν θα βρισκόταν σήμερα στα χέρια μας χωρίς τη συμμετοχή των καλών φίλων και συνεργατών *Κώστα Γουλιάμο, Ανδρέα Καπαρδή, Χρήστο Κασιμέρη, Γιώργο Σκουλά, Ιωσηφίνα Μαύρου, Σταύρο Πάρλαλη, Στέλλα Αλέκου, Άγγελο Κασσιανό και Θέκλα Κυρίτση.*

Τους ευχαριστώ θερμά για την τιμή.

Αλέξης Αλέκου
Δεκέμβρης 2014 - Ιούνιος 2017

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Ο **Κώστας Γουλιάμος** είναι πρύτανης του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου. Γεννήθηκε στην Καλαμάτα και επί πολλά χρόνια δίδαξε και παράγαγε ερευνητικό έργο σε πανεπιστήμια του Καναδά πριν έρθει στην Κύπρο.

Είναι επίτιμος καθηγητής στο Lanzhou City University της Κίνας, αντιπρόεδρος της Συνόδου των Πρυτάνεων Κύπρου και επί σειρά ετών υπήρξε εκπρόσωπος της χώρας στο Συμβούλιο της Ευρώπης/ Επιτροπή Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας.

Υπήρξε για μια οκταετία (2005-2013) μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Έρευνας, του γνωστού συγκριτικού ερευνητικού προγράμματος που κατέκτησε το βραβείο Descartes στην Ευρώπη. Είναι επίτιμο μέλος του EUROPRIX/International Center for New Media του Πανεπιστημίου Εφαρμοσμένων Επιστημών του Salzburg.

Έχει εκδώσει με κριτική προσέγγιση ένα μεγάλο αριθμό βιβλίων, κεφαλαίων και άρθρων, ενώ συμμετείχε στη σύνταξη δύο παγκοσμίων εκθέσεων με αντικείμενο την επικοινωνία, που εκδόθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο. Μέρος της εργασίας του έχει μεταφραστεί στα ισπανικά, γαλλικά, κινεζικά, ιταλικά, αγγλικά.

Ο **Άγγελος Π. Κασσιανός** έχει γεννηθεί στη Λευκωσία και διεκπεραίωσε τις βασικές του σπουδές στην Ψυχολογία στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Ακολούθησε μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές στην Ψυχολογία της Υγείας στο Πανεπιστήμιο του Surrey, στη Μεγάλη Βρετανία. Εργάστηκε ως ερευνητής σε διάφορα ερευνητικά προγράμματα στις Ιατρικές Σχολές των Πανεπιστημίων του Southampton και του Imperial College London και στον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ), ενώ δίδαξε σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές στα Πανεπιστήμια του Surrey και Chichester, αλλά και στο Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Εργάζεται ως Ερευνητικός Συνεργάτης στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου του Cambridge και παράλληλα, ως Ειδικός Επιστήμονας στο Τμήμα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου. Πέραν από τα βασικά

ερευνητικά του ενδιαφέροντα στον τομέα της πρόληψης και φροντίδας ατόμων με χρόνιες ασθένειες, στις συμπεριφορές υγείας και στην έρευνα της ποιότητας ζωής, έχει ευρύτερα ενδιαφέροντα σε τομείς όπως η πρόσβαση στην παροχή υγείας και η πολιτική ψυχολογία.

Ο Γεώργιος Σκουλάς, καθηγητής Πολιτικής Θεωρίας & Ανάλυσης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας στην κατεύθυνση Πολιτικής & Διπλωματίας, έχει διατελέσει ακαδημαϊκός ερευνητής με διεθνή αναγνώριση. Είναι πτυχιούχος Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Waterloo στο Οντάριο του Καναδά, Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών με τιμητική διάκριση το 1984, καθώς και των Οικονομικών Επιστημών της ίδιας Σχολής του Πανεπιστημίου Waterloo του Καναδά.

Διετέλεσε μεταπτυχιακός υπότροφος της Καναδικής Κυβέρνησης και είναι διπλωματούχος (Master of Arts) των Πολιτικών Επιστημών με ειδίκευση στην Πολιτική Θεωρία & Φιλοσοφία με τιμητική διάκριση του ίδιου Πανεπιστημίου το 1986. Ως υπότροφος του York University, εκπόνησε Διδακτορική Διατριβή στην Πολιτική Κοινωνιολογία.

Αναγορεύτηκε Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας (Ph.D.) του Πανεπιστημίου York στο Τορόντο του Καναδά, το 1991. Δίδαξε ως επισκέπτης καθηγητής στα Καναδικά Πανεπιστήμια Waterloo, Wilfrid Laurier & York University, στα Τμήματα Κοινωνιολογίας, Παιδαγωγικής και Πολιτικών Επιστημών, την περίοδο 1984-1993. Με την επιστροφή του στην Ελλάδα δίδαξε στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης (1992-1995), στο ΤΕΙ Κρήτης στη βαθμίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή και στην ΠΑΤΕΣ-ΣΕΛΕΤΕ Ηρακλείου μέχρι το 2003. Από το 2003 διδάσκει στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας στο Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών, στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης στο Τμήμα Πολιτικών Επιστημών και ως μέλος ΣΕΠ στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο στον τομέα του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού.

Χρημάτισε Διευθυντής του Διατμηματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Είναι μέλος της Επιτροπής του Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου του ίδιου Πανεπιστημίου και αρκετών Επιστημονικών και Συντακτικών Επιτροπών ξενόγλωσσων διεθνών & ελληνικών επιστημονικών περιοδικών. Έχει συγγράψει αρκετές μονογραφίες καθώς και πολλά άρθρα σε επιστημονικά διεθνή περιοδικά.

Τα ενδιαφέροντά του εστιάζονται στον τομέα της πολιτικής φιλοσοφίας, στις πολιτικές ιδέες και στη δημοκρατική θεωρία του 19ου και 20ού

αιώνα, στις σύγχρονες φιλοσοφικές και κοινωνιολογικές αναζητήσεις με πρότυπο τη μέθοδο της κριτικής θεωρίας.

Η **Ιωσηφίνα Μαύρου** σπούδασε Κοινωνιολογία στο Πανεπιστήμιο Κύπρου. Απέκτησε το Διδακτορικό της στην Κοινωνική Εκπαίδευση στο Πανεπιστήμιο της Γρανάδας στην Ισπανία. Τα ακαδημαϊκά της ενδιαφέροντα εστιάζονται στην πρόληψη χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών, στους παράγοντες προστασίας και επικινδυνότητας, στην πρόληψη της υποτροπής, στο φύλο, στο μεταναστευτικό πρόβλημα και στους πρόσφυγες.

Έχει λάβει μέρος στη διοργάνωση συνεδρίων στην Ισπανία και έχει εκδώσει αριθμό άρθρων, κυρίως στην ισπανική γλώσσα. Επίσης, εργάστηκε σε διάφορα ερευνητικά προγράμματα, τόσο στην Κύπρο όσο και στην Ισπανία. Αυτή την περίοδο εργάζεται στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου ως Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό.

Ο **Δρ Σταύρος Κ. Πάρολαλης** απέκτησε Μεταπτυχιακό Πτυχίο στις Σπουδές Πολιτικής (2003) και Διδακτορικό Πτυχίο στην Κοινωνική Εργασία (2008) από το Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου.

Απέκτησε το πρώτο του Πτυχίο στην Κοινωνική Εργασία (ΑΤΕΙ Κρήτης) το 2002. Από το 2009 είναι Λέκτορας στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας στο Frederick University στην Κύπρο. Στα καθήκοντά του περιλαμβάνεται η διδασκαλία τόσο στο προπτυχιακό πρόγραμμα του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας όσο και στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Κοινωνική Εργασία και Κοινωνική Διοίκηση».

Στο παρελθόν είχε εργαστεί για πέντε χρόνια ως κοινωνικός λειτουργός στην εταιρεία Enable Scotland στο Εδιμβούργο (2003-2008).

Έχει εκδώσει μια μονογραφία με τίτλο *Απο-ιδρυματοποίηση ατόμων με Νοητική Υστέρηση στην Κυπριακή Δημοκρατία* (Power Publishing, 2012), ενώ επιπλέον έχει επιμεληθεί την έκδοση ενός βιβλίου (*Οι Πρακτικές Εφαρμογές της Κοινωνικής Εργασίας στην Ελλάδα και στην Κύπρο*, Εκδόσεις Πεδίο, 2011), καθώς και τα πρακτικά ημερίδας (*Νεανική Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και Τοπική Αυτοδιοίκηση*, Εκδόσεις ΜΚΟ Ανέλιξη, 2011).

Έχει δημοσιεύσει σε ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά και έχει συγγράψει κεφάλαια για συλλογικούς τόμους. Έχει δώσει πολλές ομιλίες σε συνέδρια και επιστημονικές συναντήσεις, με πιο σημαντικές αυτές στο Παγκόσμιο Συνέδριο Social Work-Social Development 2012: Action and Impact (8-12 Ιουλίου 2012, Στοκχόλμη) και αυτής στο Ευρωπαϊκό Συνέδριο της ENSACT (10-13 Απριλίου 2011, Βρυξέλλες).

Τα κύρια ερευνητικά ενδιαφέροντά του περιλαμβάνουν τη μελέτη των οργανωτικών αλλαγών, την κοινοτική ανάπτυξη, την απο-ιδρυματοποίηση, θέματα που αφορούν τα άτομα με αναπηρίες καθώς και θέματα που αντιμετωπίζουν οι ευάλωτες ομάδες.

Ο **Χρήστος Κασιμέρης** είναι Κοσμήτορας της Σχολής Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου και συντονιστής του προγράμματος σπουδών Ευρωπαϊκή Πολιτική και Επικοινωνία. Προτού μεταβεί στην Κύπρο δίδαξε Ευρωπαϊκή Πολιτική και Διεθνείς Σχέσεις στο Πανεπιστήμιο του Reading.

Είναι συγγραφέας των *European Football in Black and White: Tackling Racism in Football* (Rowman & Littlefield Publishers, 2007), *Greece and the American Embrace: Greek Foreign Policy Towards Turkey, the US and the Western Alliance* (I.B. Tauris Academic Studies, 2009) και *Football Comes Home: Symbolic Identities in European Football* (Rowman & Littlefield Publishers 2010). παράλληλα, έχει επιμεληθεί την έκδοση των *Anti-racism in European Football: Fair Play for All* (Rowman & Littlefield Publishers, 2009), *The Marketing of War in the Age of Neo-Militarism* (Routledge, 2011) και *The Politics of Education: Challenging Multiculturalism* (Routledge, 2011). Έχει δημοσιεύσει σε έγκριτα διεθνή ακαδημαϊκά περιοδικά Πολιτικών Επιστημών στο χώρο των Διεθνών Σχέσεων και της Ευρωπαϊκής Πολιτικής, καθώς επίσης και σε θέματα εθνικισμού και φυλετικών διακρίσεων.

Είναι Επίτιμος Επισκέπτης Ερευνητής στο Πανεπιστήμιο του De Montfort και Επίτιμο Μέλος της Διεθνούς Επιτροπής Ακαδημαϊκών του Πανεπιστημίου του Central Lancashire.

Ο **Ανδρέας Καπαρδής** είναι Καθηγητής Δικαίου και Ψυχολογίας στο Τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου Κύπρου. Τα επιστημονικά του ενδιαφέροντα εστιάζονται στις Ποινικές Επιστήμες (Εγκληματολογία, Ποινικό Δίκαιο, Ποινική Δικαιοσύνη και Δικανική Ψυχολογία).

Γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Κύπρο, σπούδασε στην Αγγλία και είναι κάτοχος διδακτορικού στην εγκληματολογία από το Πανεπιστήμιο του Cambridge. Είναι Τακτικό Μέλος της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Επιστημών και Τεχνών και Ισόβιο Μέλος του Clare Hall του Πανεπιστημίου του Cambridge. Δίδαξε (ως λέκτορας και επίκουρος καθηγητής) στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου La Trobe της Αυστραλίας ως το 1996 και από το 1997 διδάσκει στο Πανεπιστήμιο Κύπρου αρχικά ως Αναπληρωτής καθηγητής στο Τμήμα Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών και αρ-

γότερα (2000) ως Καθηγητής. Από το 1999 είναι Επισκέπτης Καθηγητής στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα του Ινστιτούτου Εγκληματολογίας του Πανεπιστημίου του Cambridge. Αποφοίτησε ως ανώτερος ανακριτής από τη Σχολή Αστυνομικών Ανακριτών της Αστυνομίας της Μελβούρνης και διετέλεσε διευθυντής των Κεντρικών Φυλακών Κύπρου το 1990-1991.

Εκτός πανεπιστημιακής κοινότητας, είναι μέλος του Συμβουλίου Εγκληματικότητας και διετέλεσε ιδρυτικό μέλος του Συμβουλίου Αποφυλάκισης της Κυπριακής Δημοκρατίας, καθώς και εκλεγμένο μέλος του επταμελούς Επιστημονικού Εγκληματολογικού Συμβουλίου της Ευρώπης στο Στρασβούργο.

Έχει δημοσιεύσει μεγάλο αριθμό συγγραμμάτων διεθνώς σε σχετικά με το αντικείμενό του θέματα, περιλαμβανομένων και των βιβλίων *Psychology and Law* (4th edition), Cambridge University Press, 2014, Baldry & Kapardis, A. (eds.), 2013, *Risk-Assessment for Juvenile Violent Offenders*, London: Routledge; Kapardis, A., 2001, *Society, Crime and Criminal Justice in Cyprus 1878-1900*, Athens: Sakkoulas Press, 2001; co-edited with Krambia-Kapardis and Kourakis *Economic Crimes in Cyprus: A Multidisciplinary Approach*, Athens: Sakkoulas Press, 2001 Kapardis & Tamis, 1988, *Greeks in Australia*, Melbourne, Kapardis, 1989, *They Wrought Mayhem: An Insight to Mass Murder*, Melbourne: River Seine Press και Kapardis, 1985, *Sentencing By Magistrates as a Human Process*, Nicosia: Asselia Press. Email: kapardis@ucy.ac.cy

Ο **Αλέξης Αλέκου** διδάσκει Ιστορία στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, ενώ διετέλεσε Fellow του Institute of Commonwealth Studies του University of London. Σπούδασε στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και στο London School of Economics and Political Science (LSE). Η διδακτορική του διατριβή είχε ως θέμα τις πολιτικές εξελίξεις στην Κύπρο 1945-1955 υπό την επιρροή του ελληνικού εμφυλίου πολέμου.

Είναι συγγραφέας των βιβλίων *Communism and Nationalism in Postwar Cyprus* (Palgrave Macmillan 2016) και *1948: Ο ελληνικός εμφύλιος και η Κύπρος* (Power publishers 2012) ενώ έχει δημοσιεύσει σε ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά καθώς και έχει συγγράψει κεφάλαια για συλλογικούς τόμους. Έχει δώσει πολλές ομιλίες σε συνέδρια και επιστημονικές συναντήσεις.

Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στη Μεταπολεμική Ελλάδα και Κύπρο, στη Σύγχρονη Πολιτική Ιστορία, στη Βρετανική

Αποικιοκρατία και στην Ευρωπαϊκή Πολιτική Ιστορία (κόμματα, εκλογές, θεσμοί).

Είναι μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου του Ινστιτούτου Ερευνών «Προμηθέας», αντιπρόεδρος του Ινστιτούτου Ερευνών και Στρατηγικής Ανάπτυξης (ΙΕΣΑ) και μέλος της Ελληνικής Εταιρείας Πολιτικής Επιστήμης.

Η **Στέλλα Αλέκου** είναι αριστούχος Διδάκτωρ Λατινικής Λογοτεχνίας (Paris IV-Sorbonne). Σπούδασε Κλασική Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Κύπρου (Πτυχίο) και στο Πανεπιστήμιο της Γλασκώβης (MPhil in Classics). Με υποτροφία του Ιδρύματος Λεβέντη ολοκλήρωσε τις σπουδές της στο Παρίσι. Η διδακτορική της διατριβή με τίτλο *La représentation de la femme dans les «Héroïdes» d’Ovide: Parole et mémoire dans les «Lettres» XII, XX et XXI* απέσπασε τιμητική διάκριση. Έχει διδάξει σε Αγγλικά Πανεπιστήμια με κατεύθυνση την Ηθική Φιλοσοφία, τις Γλώσσες και τον Πολιτισμό.

Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα στρέφονται γύρω από τη θέση της γυναίκας στο αρχαίο δίκαιο, την ποιητική, ρητορική και νομική διάσταση του φύλου, την αρχαία κυπριακή μυθολογία και τα λογοτεχνικά είδη στην Αρχαία Ελληνική και Λατινική Γραμματεία.

Οι δημοσιεύσεις της στην ελληνική, αγγλική και γαλλική γλώσσα στόχο έχουν την ανάδειξη μιας ρεαλιστικής απεικόνισης της γυναικείας μυθολογικής φιγούρας μέσα από μια διαχρονική και διαχειμενική προοπτική του φύλου. Είναι Λέκτορας στη Νομική Σχολή του UCLan Cyprus και ερευνητικός συνεργάτης στο επιχορηγημένο από το Ίδρυμα Λεβέντη ερευνητικό Πρόγραμμα του Πανεπιστημίου Κύπρου με θέμα τον Αρχαίο Φιλελληνισμό και την Ευρωπαϊκή Ταυτότητα.

Η **Θέκλα Κυρίτση** είναι υποψήφια διδάκτορας στο τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών.

Η διατριβή της εξετάζει την ιστορία του γυναικείου κινήματος στην Κύπρο κατά τη βρετανική περίοδο. Σπούδασε Πολιτική Επιστήμη και Ιστορία στο Πάντειο Πανεπιστήμιο και ολοκλήρωσε τις μεταπτυχιακές της σπουδές στο Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου αποκτώντας μεταπτυχιακό τίτλο (MSc) στη Διεθνή Πολιτική Θεωρία (2010).

Έχει συμμετάσχει σε διεθνή συνέδρια με θέμα την ιστορία των γυναικών και είναι μέλος του βρετανικού οργανισμού για την προώθηση της ιστορίας των γυναικών, *Women’s History Network*.

Μιλάει άριστα την αγγλική γλώσσα, πολύ καλά τη γαλλική και αρκετά καλά την τουρκική.

Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα επικεντρώνονται στην ιστορία των γυναικών και των γυναικείων κινημάτων, την έμφυλη διάσταση της ιστοριογραφίας, καθώς και τη σχέση φύλου, τάξης και εθνικότητας. Καταπιάνεται επίσης με ζητήματα θεωρίας και κοινωνιολογίας του φύλου. Στο πλαίσιο αυτό εργάστηκε ως επιστημονική συνεργάτιδα σε ερευνητικά προγράμματα σχετικά με ζητήματα ισότητας στην Κύπρο και από το Σεπτέμβριο του 2014 έως σήμερα είναι επιστημονική συνεργάτιδα σε ευρωπαϊκό πρόγραμμα με θέμα το χάσμα αμοιβών μεταξύ των φύλων.